

Sự đa dạng chính trị tại Âu châu

Vũ Ngọc Yên

16/02/2020 (Diễn Đàn Việt Nam 21) - Nền chính trị Âu châu rất phong phú, đa dạng và hiệu quả là nhờ sự hiện diện của nhiều khuynh hướng, trào lưu và chính đảng sinh hoạt sôi động trong một thể chế dân chủ đa nguyên và đa đảng.

Các khái niệm chính trị đối nghịch

Tả-hữu

Sự phân biệt Tả hữu khởi nguồn từ quy định chỗ ngồi của Quốc hội Pháp vào năm 1814. Theo đó các đảng chủ trương thay đổi chính trị và xã hội ngồi phía trái của Chủ tịch Quốc hội và các đảng chủ trương duy trì hiện trạng chính trị ngồi phía tay phải. Nay khái niệm Tả và Hữu được diễn tả cho quan điểm chính trị của một cá nhân, nhóm hay một chính đảng và dùng để phân biệt với phía đối nghịch chính trị khác. Tuy nhiên sự phân biệt Tả Hữu thường diễn giải đơn giản nên tạo nhiều tranh cãi trong công luận. Một chính đảng tự nhận Tả, nhưng giới truyền thông báo chí lại liệt đảng ấy vào một khuynh hướng chính trị khác.

Trong ý nghĩa phổ quát, Chính trị Tả được hiểu là những nỗ lực tranh thủ bình đẳng xã hội. Tự do xã hội đứng trên tự do cá nhân. Theo quan điểm Tả, mọi người bình đẳng và người trong xã hội liên kết với nhau không chỉ vì công bằng, mà còn vì những giá trị như công lý, nhân bản và tinh thần quốc tế, Ngược lại Chính trị hữu khuynh cho rằng phe tả theo đuổi một "hư cấu" mọi người bình đẳng. Theo họ các cá thể trong xã hội tự bản chất đã có khác biệt nên không thể ngang bằng như nhau được. Hữu khuynh chủ trương một hệ thống phẩm trật dựa trên dị biệt cá nhân, định chuẩn xã hội và các giá trị truyền thống quốc gia. Và qua đó mọi người trong xã hội ràng buộc nhờ uy quyền, kỷ luật và tinh thần quốc gia.

Cực hữu-Cực tả

Các khuynh hướng tả hữu thể hiện qua các sinh hoạt phù hợp với tinh thần dân chủ và hiến pháp quốc gia nên không thể đồng hoá với các khuynh hướng cực tả (cộng sản, vô chính) hay cực hữu (Quốc gia cực đoan, Phát xít). Thành phần cực hữu chủ trương hủy bỏ thể chế dân chủ-tự do. Đối với họ, chỉ Dân tộc mình là trên hết. Họ bài ngoại và chống người khác chính kiến, thậm chí bằng bạo lực. Họ phủ nhận quan điểm mọi người bình đẳng. Truyền thông báo chí thường dùng từ phát xít, Tân quốc xã (Neonazi) để chỉ các phần tử cực hữu. Còn cực tả cho rằng nhà nước chỉ là công cụ của giới thống trị dùng để trấn áp và bóc lột nhân dân nên họ chống lại hệ thống dân chủ hiện tại bằng bạo lực để tạo ra một chế độ vô chính.

Tiến bộ - Bảo thủ

Trong thời kỳ khởi đầu của nền dân chủ Tây phương, đặc biệt trong thế kỷ 19, Tả phái nỗ lực cải cách xã hội qua việc thực hiện những chính sách cải thiện đời sống của tầng lớp công nhân và thực thi nhân quyền. Họ đề cao những thành quả canh tân và tự xem mình là thành phần tiến bộ. Ngược lại dựa vào những định chuẩn xã hội, phe hữu muốn bảo lưu hiện trạng kinh tế và chính trị cũng như thận trọng đổi mới nên từ bảo thủ dùng cho phe hữu khuynh. Sự phân chia khái niệm Bảo thủ-Tiến bộ trải qua nhiều thời gian cũng bị thay đổi. Sau Thế chiến thứ Hai, các đảng hữu đã triển khai và thực hiện nhiều chương trình hiện đại tiến bộ, thậm chí hiệu quả nhiều hơn so với các đảng tả.

Bình đẳng - Tự do

Là những khẩu hiệu tranh cử được các chính đảng tả-hữu dùng làm nổi bật trọng tâm chương trình chính trị. Hai từ này có vẻ cạnh tranh. Triết gia xã hội Max Horkheimer cho rằng "Càng nhiều Bình đẳng thì càng ít Tự do, một xã hội hoàn toàn bình đẳng mà không có tự do thường dẫn đến độc tài. Và ngược lại hoàn toàn tự do và không có bình đẳng sẽ tạo ra tình trạng man rợ, kẻ yếu bị phó thác cho kẻ mạnh". Đây là điểm cực đoan của chủ nghĩa xã hội và chủ nghĩa tự do.

Quốc tế - Quốc gia

Đáp ứng tư tưởng bình đẳng, từ lâu phe Tả theo đuổi tiêu chí quốc tế và hiểu đây là một cuộc vận động. Sau 1945 nhiều nhóm tả xem công tác chống chủ nghĩa đế quốc là cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc. Nhưng nay nhiều nhóm tả lại phê phán toàn cầu hoá và chống lại việc quốc tế hoá chủ nghĩa tư bản cũng như xem chủ quyền quốc gia là điều kiện đầu bảo đảm những thành quả xã hội trong quốc gia. Từ giữa thế kỷ 20, phe hữu theo đuổi một đường lối dân tộc, duy trì ý thức hệ quốc gia nhưng đồng thời tự nhân là lực đẩy của công cuộc toàn cầu hoá và thống nhất Âu châu.

Cộng sản-Xã hội

Cũng cùng theo đuổi "Chủ nghĩa xã hội", nhưng giữa người Cộng sản và người Xã hội chủ trương thực hiện hoàn toàn khác nhau.

Về mặt lịch sử, phong trào xã hội và cộng sản đều xuất phát từ tư tưởng Karl Marx. Các đảng chủ trương lật đổ nền thống trị giai cấp của tư bản chủ nghĩa để thiết lập một trật tự chính trị công bằng theo chủ nghĩa xã hội.

Về mặt ý thức hệ, các chính đảng xã hội bác bỏ chuyên chính độc đảng, đấu tranh giai cấp, dân chủ tập trung, kinh tế nhà nước chỉ huy. Tuyên ngôn Quốc tế Xã hội 1951 tại Luân Đôn, Anh quốc khẳng định quan điểm "Sẽ không có chủ nghĩa xã hội khi không có tự do. Chủ nghĩa xã hội chỉ có thể thực hiện qua dân chủ và dân chủ chỉ hoàn hảo qua chủ nghĩa xã hội."

Về mặt chính sách, các chính đảng xã hội, dân chủ xã hội hay lao động đều đưa ra những chương trình chính trị thực tiễn theo định hướng pháp trị, dân chủ, tự do, nhân quyền, đoàn kết và công bình xã hội.

Những người Xã hội thực hiện lý tưởng xã hội chủ nghĩa bằng con đường dân chủ-tự do thay vì độc tài-độc đảng như Cộng sản.

Tóm lại phe xã hội là một thành trì không chỉ đối nghịch chủ nghĩa Cộng sản và Tư bản, mà còn quyết tâm theo đuổi bảo vệ các giá trị tự do, dân chủ.

Đồng hóa Cộng sản với Tả và Xã hội là không đúng.

Khuyh hướng chính trị của các đảng dân chủ Âu châu

Bảo thủ

Bên cạnh chủ nghĩa tự do và xã hội, chủ nghĩa Bảo thủ là một trong ba ý thức hệ chính trị chính tiêu biểu trong những thế kỷ 18 và 19 ở Âu Châu. Bảo thủ là khái niệm tập hợp cho các phong trào chính trị chủ trương duy trì hiện trạng hay phục hồi những truyền thống trước.

Người bảo thủ rất thận trọng trước những cái mới. Họ đòi hỏi trước khi áp dụng mặt hữu ích của cái mới cần phải minh chứng để tránh thiệt hại. Người bảo thủ cũng có ý

muốn cải cách nên không phải bất cứ hiện trạng nào cũng phải bảo vệ. Các đảng bảo thủ ít khi đề cao khía cạnh công bằng trong chương trình, đôi khi còn giới hạn quan điểm phóng khoáng. Phe bảo thủ tránh dùng khái niệm Hữu cho đảng của mình và thích nhận mình là bảo thủ hơn. Theo họ nhãn hiệu Hữu đã bị lạm dụng trong lịch sử bởi Phát xít và Quốc xã (Nazi). Đối với bảo thủ các tiêu điểm Tự do cá nhân, An ninh và một nhà nước hùng mạnh là những ưu tiên trong chương trình chính trị. Các chính đảng bảo thủ thường quảng bá khái niệm "trung dung" cho đường lối của mình để phân ranh với các đảng tả hay cực hữu hầu dễ tiếp cận với mọi tầng lớp xã hội.

Dân chủ xã hội

Dân chủ xã hội phát xuất từ tư tưởng chủ nghĩa xã hội. Các đảng dân chủ xã hội chủ trương xây dựng một xã hội tự do và công bình. Họ đòi hỏi một hệ thống không có bóc lột, bạo lực và trấn áp, bảo đảm các quyền cơ bản kinh tế, chính trị và xã hội cho tất cả mọi người. Dân chủ xã hội hiện thực quyền tham dự chính trị trong mọi lãnh vực.

Đảng dân chủ xã hội tự xác định là chính đảng Tả, nhưng nay cũng dùng từ "tân trung dung" hay "đảng trung dung đoàn kết". Mục tiêu dân chủ xã hội là bằng phương tiện dân chủ thực hiện lý tưởng công bằng, công lý và đoàn kết.

Tự do

Các đảng theo khuynh hướng tự do khó liệt vào trục Tả hữu. Vì một mặt đề cao bình quyền chính trị nhưng lại nhấn mạnh yếu tố năng lực cá nhân dị biệt là động lực thăng tiến. Phe tự do chủ trương quyền tự quyết trong lãnh vực kinh tế và đề cao cá thể. Phe tự do có lập trường gắn giới hoạt động kinh doanh nên thuộc về phe tư sản hữu khuynh.

Xanh

Xanh là một trào lưu chính trị hay phong trào xã hội bảo vệ môi sinh, thiên nhiên, chủ trương xây dựng một xã hội sinh thái bền vững dựa trên công bằng, dân chủ và phi bạo lực. Phong trào Xanh dân chủ lan rộng từ những năm 70 của thế kỷ 20 và đã trở thành một lực lượng chính trị quan trọng trong hệ thống chính đảng ở các nước Âu Châu. Phong trào xanh rất dẫn thân trong lãnh vực Nhân quyền.

Dân túy

Chủ nghĩa dân túy phân xã hội thành "nhân dân" và "tầng lớp tinh hoa". Các đảng dân túy tự nhận là "tiếng nói của nhân dân" đứng lên chống đối giới tinh hoa trong chính quyền và các chính đảng lớn. Họ hỗ trợ những yêu sách mở rộng vai trò của nhân dân được thể hiện trong các quyết định chính trị, chẳng hạn qua trưng cầu dân ý. Nhưng ngược lại quyền lực của các cơ quan dân chủ như Quốc hội, Liên minh Âu Châu, các đại công ty và giới truyền thông phải hạn chế. Trong thập niên gần đây, Phong trào dân túy trỗi dậy nhờ sự bất mãn của nhiều thành phần trong quần chúng đối với vấn đề toàn cầu hoá và di dân tị nạn. Các đảng dân túy thường kích động người dân bài ngoại, đề xuất những giải pháp đơn giản cho những vấn đề phức tạp cũng như thường sử dụng dối trá và hứa suông cho các chương trình tranh cử.

Vài mô hình điển tả sự đa dạng chính trị

Có nhiều cách thức dùng để biểu hiện mức độ Tả-Hữu, Bảo thủ-Tiến bộ, Phóng khoáng-Độc đoán của các chính đảng như mô hình, một chiều ngang, hay hai chiều ngang dọc hoặc hình thoi, hình móng ngựa hay GAL/TAN skala...

Mô hình một chiều ngang và hai chiều ngang-dọc

Chiều ngang tiêu biểu cho tuyến kinh tế (Lao động- Tư bản) với hai cực. Cực Tả biểu hiện cho các lập trường chủ trương tái phân phối tài sản, công bằng xã hội, sự can thiệp của nhà nước trong lãnh vực kinh tế. Trong khi các lập trường chủ trương tự do thị trường, một nhà nước phúc lợi không quá lớn và một thị trường lao động linh hoạt thuộc về cực hữu.

Để phân biệt với chiều kinh tế, chiều dọc của tuyến xã hội không dùng khái niệm Tả và Hữu mà dùng khái niệm Tiến bộ, Phóng khoáng, Tự do cho phía trên và khái niệm Bảo thủ, truyền thống hay độc đoán cho phía dưới. Lập trường Tiến bộ đòi hỏi Tự do cá nhân và tách rời tôn giáo và nhà nước, ủng hộ bảo vệ môi sinh và chấp nhận một xã hội đa văn hoá. Ngược lại phía bảo thủ nhấn mạnh tầm quan trọng của những định chế xã hội (gia đình, tôn giáo và quốc gia), đòi hỏi một nhà nước mạnh lo trật tự và pháp luật cũng như bảo vệ văn hoá dân tộc.

Các chính đảng tại Đức

Hệ thống chính trị của Đức có những điểm mạnh là: Khả năng đạt tới sự đồng thuận trong quá trình ra quyết định. Sự ổn định chính trị rất lớn. Sự gắn kết về mặt xã hội và sự thịnh vượng về kinh tế là những nét đặc trưng của xã hội Đức.

Ở Đức có hai nhóm đảng chính trị chính là cánh hữu và cánh tả.

Phe Tả: Đảng Tả (Die Linke), Đảng xanh (Grün), Đảng Dân chủ xã hội (SPD).

Phe Hữu: Đảng Tự do dân chủ (FDP), Liên minh Dân chủ Thiên chúa giáo (CDU), Liên minh xã hội Thiên Chúa giáo (CSU), Đảng Chọn lựa cho nước Đức (AFD).

Chính trị Tả-Hữu của các chính đảng được diễn tả trên Trục ngang Tả-Hữu 11 cấp.

Cấp 1 cực Tả và cấp 10 cực hữu.

Chính trị Tả-Hữu và khuynh hướng Bảo thủ hay Tiến bộ được diễn tả qua trục ngang Tả-Hữu và trục dọc Bảo thủ-Tiến bộ.

Sự phân biệt khuynh hướng chỉ thông qua chiều Tả-Hữu hay Tiến bộ-Bảo thủ quá đơn giản không đủ để diễn tả sự đa dạng chính trị. Trong hai thập niên qua nhiều vấn đề liên hệ đến cách sống, môi sinh, đa văn hoá, chủ nghĩa dân tộc và di dân được bàn cãi sôi nổi trong công luận. Nhu cầu định hướng chính trị rất cao. Các đảng không còn thuần túy Tả hay Hữu. Phong cảnh chính trị ở Âu châu mang nhiều màu sắc hơn nên khuynh hướng và lập trường của các chính đảng cần được phân định theo những tiêu chuẩn mới thay vì giới hạn trong cách phân định Tả-Hữu. Tại Đức đảng CDU đang tìm cách giới hạn biên giới chính trị tả, hữu, còn đảng SPD đang phân tích để xem đảng còn bao nhiêu phần trăm tả. Báo chí truyền thông thường bình luận chính quyền tương lai sẽ thuộc phe hữu hay tả. Thật ra câu hỏi tả hữu không hữu ích gì cho sự trả lời. Sự phân biệt tả hữu không còn đủ để hiểu hệ thống chính đảng Đức.

Hai thí dụ điển hình: Một số đảng tả như Die Linke cũng chủ trương giới hạn di dân như lập trường cổ hữu của các đảng hữu. Hoặc đảng dân túy hữu khuynh như AFD chủ trương giới hạn tình trạng lao động mướn qua dịch vụ trung gian trung đáp ứng yêu sách của Công đoàn hay của SPD.

Các đảng hiện nay không còn thuần túy Tả hay Hữu. Chúng thuộc về phe GAL hay phe TAN Liesbet Hooghe và Gary Marks thuộc Đại học Chapel Hill đã đưa ra một mô

hình phân biệt mới gọi là Skala GAL/TAN. GAL (Green, Alternatively, Liberal - Xanh/Bảo vệ môi sinh, Chọn lựa / Phóng khoáng/Tự do và TAN (Traditional, Authoritarian, Nationalistic - Truyền thống / bảo thủ, Độc đoán / Kỷ luật, Dân tộc /Địa phương).

GAL đại diện cho các chính đảng Xanh-Chọn lựa và Phóng khoáng còn TAN cho các đảng Truyền thống Độc đoán-Dân tộc tính.

Mô hình GAL-TAN Skala

Lập trường GAL-TAN trên cột vị trí từ 0 đến 10: Số 0 là Phóng khoáng/ hậu vật chất (Post-materialism chỉ nhu cầu tinh thần như sức khỏe, hạnh phúc, môi sinh lành mạnh). Số 10 là độc đoán/vật chất. Số 0 biểu hiện giá trị tự do-hậu vật chất và tán thành sự mở rộng các quyền tự do cá nhân như phá thai, hôn nhân đồng phái và tham dự chính trị. Số ngược lại đề cao những giá trị truyền thống - vật chất và đòi hỏi nhà nước phải có uy quyền trong những vấn đề xã hội và văn hoá.

Các chính đảng tại Phần Lan

Hệ thống các đảng chính trị của Phần Lan khá ổn định. Trong hệ thống chính trị đa đảng của Phần Lan, có 3, 4 đảng lớn nhất mỗi đảng thu hút khoảng 20% sự ủng hộ và khoảng 10 đảng nhỏ khác cạnh tranh phần còn lại và khoảng một nửa trong số đó thành công trong việc có được ghế trong Quốc hội.

- Liên minh cánh Tả (tả) VAS.
- Liên minh Xanh (khuyh tả) VIHR.
- Đảng Dân chủ Xã hội Phần Lan (khuyh tả) SDP.
- Đảng nhân dân Thụy Điển, Phần Lan (trung dung) SFP.
- Đảng Trung tâm Phần Lan (khuyh hữu) KESK.
- Đảng Tập hợp Dân tộc (trung hữu) KOK.
- Đảng Dân chủ Thiên Chúa giáo (hữu) KD.
- Đảng Người Phần Lan (dân tụy) PS.

Theo mô hình GAL/TAN các chính đảng Phần Lan chia thành hai phe. Các đảng truyền thống, vật chất được đại diện bởi KESK, KOK, KD và PS và đối nghịch là các đảng phóng khoáng-hậu vật chất như SDF, SFP, VAS và VIHR.

Những con số được đưa ra chỉ tượng trưng minh hoạ, chứ không chính xác. Đảng dân tụy hữu khuyh PS ở số 9 và, đảng KD với lập trường độc đoán ở số tương tự 8, 4. Đảng KESK khuyh hữu với lập trường độc đoán có số 7. Ngược lại các đảng có lập trường phóng khoáng như SDP và SFD có vị trí số 3. Đảng tả VAS có 2 Đảng xanh VIHR ở số 1. Riêng đảng Trung tâm KOK đứng vị trí số 5.

Thay lời kết

Sự khác biệt với các chế độ độc tài, độc đảng như CS Việt Nam là nền chính trị dân chủ đa đảng Âu Châu rất phong phú và hiệu quả. Tại mỗi nước thành viên Âu Châu đều có hàng chục đảng tham gia sinh hoạt, tranh cử. Chính quyền thay đổi thường xuyên theo ý dân thể hiện qua kết quả bầu cử, nhưng không vì thế mà đất nước bị xáo trộn. Không có đảng nào mạo nhận là "chính quyền nhân dân" và xem thành phần đối lập là "kẻ thù của nhân dân". Quốc hội là cơ quan tối cao của nhân dân, chứ không phải là công cụ của một đảng, thông qua sự hiện diện của nhiều chính đảng phản ánh lợi ích và tính đại diện của mọi thành phần trong xã hội. Tại nhiều nước, một chính đảng khi giành được chính quyền qua cuộc bầu cử thường có khuynh hướng sử dụng ưu thế đa số để áp đảo hoặc tìm cách loại trừ thiểu số đối lập ra khỏi các cuộc hiệp thương chính trị. Đối với Âu châu, Dân chủ không chỉ có ý nghĩa là tôn trọng thiểu số đối lập mà còn hỗ trợ sinh hoạt của thiểu số đối lập hôm nay có cơ hội sẽ trở thành chính đảng cầm quyền trong ngày mai.

Vũ Ngọc Yên

[Nguồn:https://sites.google.com/site/forumvietnam21/tiengviet/cths/bct20200214-sudadangchinhtritaiauchau](https://sites.google.com/site/forumvietnam21/tiengviet/cths/bct20200214-sudadangchinhtritaiauchau)

Chuyển Đến: TS Dương Hồng Ân – www.vietnam21.info

www.vietnamvanhien.org

